

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційне дослідження

Батечко Ніни Григорівни «Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

В умовах розвитку Української держави та у зв'язку з прийняттям Національної доктрини розвитку освіти, Закону України «Про вищу освіту» визначаються нові пріоритети реформування системи освіти, відбувається складний процес її модернізації та інтеграції. Входження України в європейський та світовий освітній простір активізує процес підготовки нової генерації викладачів вищої школи як основних суб'єктів інноваційного розвитку, забезпечення умов реалізації освітніх сенсів, які містять як особистісну, так і професійну складові.

Як засвідчив аналіз стану фахової підготовки, викладачі вищих навчальних як педагогічних, так і непедагогічних закладів неповною мірою володіють педагогічною майстерністю, методикою викладання, не завжди створюють в освітньому середовищі сприятливі умови для особистісно-професійного зростання і мобільності студентів. Відтак, зазначене потребує формування концепції, розроблення теоретико-методологічних засад підготовки, обґрунтування складових професійно-педагогічної компетентності, визначення показників і критеріїв її сформованості, здійснення порівняльного аналізу підготовки фахівців в умовах магістратури вищого педагогічного і непедагогічного навчальних закладів, а також укладання відповідних навчально-методичних комплексів. З огляду на це дисертаційне дослідження Н.Г.Батечко є своєчасним відгуком на актуальні проблеми підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, що дає підстави вважати його своєчасним і вкрай необхідним для розвитку теорії і методики професійної освіти.

Щодо аналізу змісту дисертації, то необхідно зазначити, що здобувачкою логічно обґрунтовано та ретельно розроблено її структуру. Особливої уваги заслуговує єдність побудови та розміщення смислових блоків, розділів і підрозділів, вивіреність висновків (як проміжних, так і узагальнювальних). Співвіднесення теми, компонентів і змісту роботи не викликає сумнівів.

Актуальність досліджуваної проблеми, її теоретичні засади одержали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію та конкретизацію. Дисертанткою чітко формулюються об'єкт, предмет, мета, загальна і часткові гіпотези, завдання дослідження, переконливо сформульовано наукову

новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Ретельний аналіз змісту дисертації та автореферату дозволив зробити висновок про їх наукову обґрунтованість, логічність і послідовність у вирішенні поставлених завдань, а також про наукову ерудицію, широкий кругозір і здатність авторки вирішувати складні педагогічні проблеми.

Варто підкреслити, що для вирішення поставлених завдань, досягнення мети і перевірки гіпотези здобувачкою застосовано комплекс теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження. Позитивним є те, що вони добиралися відповідно до завдань конкретного етапу наукової роботи; прийоми та операції з теоретичним і фактичним матеріалом здійснювалися послідовно, відповідно до програми і методики наукового пошуку.

Передусім зазначимо, що Ніною Григорівною здійснено інноваційне теоретико-експериментальне дослідження, спрямоване на вдосконалення професійної підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, розроблення концепції та акмесинергетичної моделі, експериментальну перевірку ефективності організаційно-методичних засад.

Заслуговує на увагу також концепція дослідження, мета якої зосереджується на стратегії вирішення завдань підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури педагогічного і непедагогічного вищих навчальних закладів. Схвальною є розроблена авторкою технологія її реалізації, яка має такі етапи, як: формування мети; визначення засобу досягнення мети; формування технологічного ланцюжка: професійне самопізнання, професійне самовиховання, професійний саморозвиток, професійне самовдосконалення та їх взаємозв'язок із розвитком рівня самоорганізації магістранта; аналіз результативності.

На нашу думку, суттєвим здобутком дослідниці є розроблення акмесинергетичної моделі підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, розкриття сутності її цільової, теоретико-методологічної, акмесинергетичної, змістово-процесуальної, критеріально-результативної складових, етапів професійного розвитку майбутніх фахівців, що охоплюють професійне самопізнання, самовиховання, саморозвиток, самовдосконалення та самоорганізацію.

Як слушно зазначає дисертантка, суттєвим недоліком в організації підготовки майбутніх викладачів вищої школи в магістратурі є її переважно теоретико-репродуктивний рівень, наслідком якого є відсутність психолого-педагогічного забезпечення, знеособленість і заорганізованість освітнього процесу, недостатня готовність майбутніх фахівців до вирішення пріоритетних завдань, які стоять перед вищою школою, домінування у практичній діяльності загально усталених видів, форм і методів викладання.

Підкреслимо, що у дисертаційному дослідженні Н.Г.Батечко вдається до спроби вирішити одну з найактуальніших проблем сучасної педагогіки: як скоротити шлях від теоретичного засвоєння знань до їх практичного застосування; яким чином перетворити студента з пасивного реципієнта (об'єкта) на активного учасника педагогічного процесу (суб'єкта).

Дисертанткою здійснено аналіз наукових джерел із досліджуваної проблеми (792 найменування, з них 24 - іноземними мовами). Це дозволило їй визначитись із сутністю базових понять, створити їх синонімічний ряд (чотири групи), більше зосередити уваги на розширення сутності та інвентаризації таких дефініцій, як: «підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури», «акмесинергетичний підхід», «акмесинергетична модель», «професійно-педагогічна компетентність викладача вищої школи», складовою якої є готовність фахівця до виконання професійних функцій тощо. Водночас дослідниця подає порівняльний аналіз тлумачення виокремлених понять різними науковцями, робить власні висновки, що є важливим для усвідомлення їх сутності та свідченням ґрунтовності теоретичних і методологічних засад проведеної наукової розвідки.

Авторкою проаналізовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи, побудовану на акмесинергетичних засадах, яка охоплює соціально-особистісний, загальнонауковий, процесуально-діяльнісний, інформаційний та акмеологічний компоненти; визначено також критерії її сформованості: мотиваційний, особистісно-професійний, змістово-результативний, процесуально-діяльнісний, інформаційний, неперервного самовдосконалення.

До позитивного варто віднести також вивчення особливостей підготовки викладачів вищої школи у системі вищої освіти країн Європейського союзу, США і Російської Федерації; визначення загальних підходів науково-педагогічної спільноти різних країн до проблеми дослідження, що має перспективу імплементації в освітній вітчизняний простір.

У загальних висновках викладено основні результати теоретико-прикладного дослідження, які було висвітлено в 65 публікаціях, із них - 2 монографії, 27 статей - у наукових фахових виданнях України, 6 - зарубіжних тощо.

Вважаємо, що у дисертації на належному науковому рівні аналізується матеріал, узагальнюються факти, формулюються й аргументуються положення та висновки, вірогідність яких забезпечується системним аналізом теоретичного й емпіричного матеріалу. Висновки, зроблені за результатами експериментальної роботи, є безперечно суттєвими, переконливими та

впливають зі здобутих, відповідно оброблених і проаналізованих, результатів експерименту.

Позитивну оцінку заслуговує також детальний аналіз проведеного опитування магістрантів, результати якого засвідчили, що лише незначний відсоток респондентів бажають після закінчення магістратури викладати у вищій школі. Авторкою також визначаються чинники, які негативно впливають на їх професійно-педагогічне самовизначення у подальшій викладацькій діяльності.

Викладене свідчить, що високий ступінь достовірності теоретичних положень і прикладних результатів дисертаційного дослідження Ніною Григорівною Батечко досягається не лише завдяки теоретичним методам, а й проведень експериментальній роботі з наступним аналізом її результатів і математичним обробленням отриманих даних, що дозволило дослідниці уточнити зміст, форми, методи та умови підготовки викладачів вищої школи під час навчання в магістратурі.

Що стосується наукової новизни одержаних результатів, то варто зазначити, що у рецензованій дисертації вперше обґрунтовано теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури, які ґрунтуються на ідеях взаємозв'язку поетапного професійного розвитку магістрантів і рівнів їх здатності до самоорганізації; сформовано структуру професійно-педагогічної компетентності викладача вищої школи на акмесинергетичних засадах; розроблено концепцію підготовки та технологію її реалізації; побудовано акмесинергетичну модель та технологію формування змісту підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури за репродуктивним, достатнім, досконалим, творчим рівнями його засвоєння; обґрунтовано зміст нормативного та варіативного компонентів підготовки викладачів вищої школи в магістратурі вищого навчального закладу непедагогічного профілю.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та впровадженні освітньо-кваліфікаційної характеристики, освітньо-професійної програми, навчальних планів підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» зі спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи». за виробничим і дослідницьким спрямуванням; методичного забезпечення освітнього процесу підготовки фахівців: індивідуальний навчальний план, щоденник практики студента - магістранта вищого навчального закладу непедагогічного профілю; методичних рекомендацій щодо впровадження в освітній процес аксіологічних, акмеологічних і синергетичних засад.

Додатки, подані в дисертації на 170 сторінках, суттєво доповнюють і конкретизують її зміст, мають практичне спрямування, містять детальну інформацію і можуть бути корисними для викладачів вищих навчальних закладів і магістрантів.

Матеріали шести розділів, висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки відкривають перед нами ґрунтовну картину сучасного стану та тенденцій підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури.

Окрім цього, варто підкреслити ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертаційної роботи. Зміст і структура автореферату дисертаційного дослідження Н.Г.Батечко відповідає існуючим вимогам, дає чітке уявлення про особливості та результати наукового пошуку.

Оцінюючи дисертацію загалом позитивно, варто зробити висновок, що вона є цілком оригінальним самостійним дослідженням актуальної проблеми теорії та методики професійної освіти і заслуговує позитивної оцінки. Водночас спонукає до роздумів, із якими вважаємо за необхідне поділитися з членами Спеціалізованої вченої ради, присутніми, запросити до участі у науковій дискусії з положень, винесених на захист.

Вважаємо за необхідне коротко розглянути дискусійні питання, зауваження та пропозиції:

1. На нашу думку, в тексті дисертаційного дослідження необхідно було б позбутися описовості, подати більше аналітико-синтетичної інформації, що помітно вплинуло на його обсяг (загальний обсяг - 669 с, основний - 419 с).

2. У змісті роботи спостерігається нерівномірне розміщення тексту (наприклад, п.4.3. складається з 13 с, п.5.1. має 33 с, п.5.4. - 17 с тощо).

3. Потребує доопрацювання акмесинергетична модель підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури (с.20 автореферату), зокрема її змістово-процесуальна складова, що містить певні умови, до яких віднесено: зміст, форми, методи, самостійну та науково-дослідну роботу, педагогічну практику.

4. Доцільно було б також більш модифіковано розкрити методику проведення експериментального дослідження для конкретизації матеріалу та цілеспрямованого сприйняття змісту та висновків дисертації.

5. Вважаємо некоректним визначення авторкою сформованості готовності магістрантів до професійної діяльності через певні рівні та компоненти, адже перевіряємо експериментально не рівні та компоненти, а саме динаміку сформованості означеного утворення (VI розділ дисертації).

6. У тексті роботи й автореферату мають місце мовленнєво-стилістичні та граматичні огріхи, не завжди дотримано наукового стилю викладу матеріалу. Текст дисертації та автореферату потребує редагування.

Однак висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, а спричинені, головним чином, масштабістю та багатогранністю дослідження. Дисертація Н.Г.Батечко виконана на достатньому науково-педагогічному і методичному рівнях, містить змістовний і ретельно розроблений теоретичний і практичний матеріал. Дисертаційну роботу характеризують наукова новизна, широта методологічних підходів, чітка структурованість розділів, логічність викладу матеріалу, повнота висвітлення у публікаціях основних положень. Висновки дисертації сформульовані відповідно до завдань і результатів дослідження та відображають основний зміст роботи.

На основі зазначеного вважаємо, що актуальна за проблемою дисертаційна робота Батечко Ніни Григорівни є цілісним, цілком завершеним, самостійним науково-педагогічним дослідженням, що відображає багаторічну плідну дослідницьку діяльність. Вона виконана з актуальної та складної теми, що збагачує теорію та практику професійної освіти новими результатами дослідження теоретичних, методологічних і практичних проблем підготовки майбутніх учителів початкової школи. Її результати, висновки і рекомендації мають важливе значення для професійної підготовки фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах.

Таким чином, аналіз змісту роботи, автореферату та опублікованих наукових праць уможливорює зробити висновок, що дисертація з теми «Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури» є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, що відповідає вимогам до дисертаційних робіт, а саме: пп. 9, 11 і 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. № 567, а його авторка – Батечко Ніна Григорівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової освіти
та методики гуманітарних дисциплін
Київського університету імені Бориса Грінченка

С. М. Мартиненко

Підпис С.М. Мартиненко засвідчую
Директор Педагогічного інституту

В.І.Юрченко